

IV MONITORING RADA REGULATORNIH TELA, DRŽAVNIH ORGANA I KOLEKTIVNIH ORGANIZACIJA ZA ZAŠTITU AUTORSKOG I SRODNIH PRAVA

REGULATORNA TELA

1. REPUBLIČKA RADIODIFUZNA AGENCIJA (RRA)

U periodu na koji se ovaj izveštaj odnosi, Savet Republičke radiodifuzne agencije održao je tri sednice. Sednici održanoj 1. juna 2011. godine, prisustvovali su i članovi Upravnog odbora Radio televizije Vojvodine, sa kojima je razgovarano o problemima i prilikama u radiodifuziji na području Vojvodine. Savet se, takođe, upoznao sa prijavama na Javni konkurs za izdavanje dozvola za emitovanje radio programa za lokalna područja, objavljen 28. decembra 2010. godine. Utvrđena je Lista podnosilaca prijave čije su prijave potpune i podnete u predviđenom roku i naloženo je Stručnoj službi da objavi Listu na način na koji je objavljen Javni konkurs za izdavanje dozvola za radio i/ili TV program. Iz Liste proizilazi da je za sedam dozvola za emitovanje radio programa za lokalna područja (Lebane, Niš, Trgovište, Negotin, Ražanj, Arilje i Kovin), prijave podnelo devet podnosilaca. Po dve prijave podnete su u Kovinu i Nišu.

Na sednici održanoj 15. juna 2011. godine, Savet RRA razmatrao je primedbe izrečene na račun imenovanja Dalibora Bubnjevića za člana Upravnog odbora Radio televizije Vojvodine. Podsetimo, u primedbama koje su se mogle čuti nakon Bubnjevićevog imenovanja, isticalo se njegovo angažovanje na promociji knjige „Slučaj nacionalni stroj“ Gorana Davidovića Firera, pravnosnažno osuđenog zbog raspirivanja nacionalne, verske i rasne mržnje. Savet RRA je svoju odluku, da nema osnova za pokretanje bilo kakve procedure kojom bi Bubnjević bio razrešen sa tog mesta, zasnovao na presudi suda u Zrenjaninu, kojom je izdavač knjige osuđen da plati Daliboru Bubnjeviću naknadu nematerijalne štete zbog neovlašćenog korišćenja njegovog imena. Savet RRA se, takođe, upoznao sa godišnjim izveštajem o ispunjavanju zakonskih programskih obaveza Radio televizije Vojvodine. Ovaj izveštaj, međutim, nije objavljen ni na Internet sajtu Republičke radiodifuzne agencije, niti na Internet sajtu Radio televizije Vojvodine, a iz šturog saopštenja sa sednice, ne može se zaključiti kakav je njegov sadržaj. Savet RRA je, takođe, saopštio da je Televiziji „017“ iz Vranja izrekao meru opomene zbog političkog oglašavanja izvan predizborne kampanje. Odluka, shodno odredbama Zakona o radiodifuziji, nije objavljena na Internet sajtu Republičke radiodifuzne agencije, te ju je nemoguće komentarisati. Ono što je nesporno, jeste da Zakon o radiodifuziji zabranjuje reklamiranje

političkih organizacija van predizborne kampanje i predviđa mogućnost izricanja opomene (koja se ne objavljuje) za prvi prekršaj neke od obaveza utvrđenih zakonom ili aktima Agencije.

Na sednici održanoj 29. juna 2011. godine, razmotren je i usvojen Izveštaj Službe za nadzor i analizu o načinu ispunjavanja zakonskih i programskih obaveza televizijskih komercijalnih emitera sa nacionalnom dozvolom. Ni ovaj izveštaj, nažalost, nije objavljen na Internet sajtu Republičke radiodifuzne agencije. Savet RRA pokrenuo je, takođe, postupak protiv Televizije „Prva“ zbog programskih sadržaja u emisiji „Veče s Ivanom Ivanovićem“. Povod za pokretanje postupka je otvoreno pismo Demokratske zajednice Hrvata (DZH) upućeno predsedniku Saveta Republičke radiodifuzne agencije, vladiki Porfiriju, u kome se prigovara na uvrede na račun katoličke crkve i govora mržnje prema hrvatskom narodu. DZH nalazi da je u emisiji „Veče sa Ivanom Ivanovićem“, 29. aprila i 6. maja, voditelj pogrđnim rečima govorio o katoličkoj crkvi i „pozvao Al Kaidu da pričeka da Hrvatska uđe u Evropsku uniju, pa da onda postavi atomsku bombu, uz jasne insinuacije gde.“ Savet je takođe saopštio, a povodom izveštavanja RTS-a o navodnoj medijskoj povezanosti između televizije „Prva“ i televizije „B92“, da nikakva vlasnička povezanost između vlasnika televizije „Prva“ i ostalih televizija u Srbiji nije utvrđena.

DRŽAVNI ORGANI

2. MINISTARSTVO KULTURE, INFORMISANJA I INFORMACIONOG DRUŠTVA

Ministarstvo kulture, informisanja i informacionog društva je objavilo 3.6.2011. godine na svom Internet sajtu tekst Nacrta strategije razvoja sistema javnog informisanja u Republici Srbiji do 2016. godine. Nešto kasnije, 8. juna, objavljen je i inicijalni program javne rasprave o Nacrtu. Program je obuhvatio seriju okruglih stolova u Kragujevcu, Novom Pazaru, Novom Sadu, Nišu, Beogradu i Čačku. Iako je inicijalno bilo predviđeno da javna rasprava traje do 25. juna, njeno trajanje produženo je do 15. jula.

Tekst Nacrta strategije razvoja sistema javnog informisanja u Republici Srbiji do 2016. godine predstavlja značajan otklon u odnosu na postojeće stanje na medijskoj sceni u Srbiji. Prvo, on po prvi put u Srbiji, nudi jasnu definiciju javnog interesa u medijskoj sferi. Dalje, Nacrt insistira na nastavku privatizacije i povlačenju države iz medijskog vlasništva, doslednije nego što je to do sada bio slučaj u važećim odredbama Zakona o javnom informisanju i to na taj način što se obaveza države da se povuče iz medijskog vlasništva sada odnosi i na novinske agencije. U

odnosu na javnost medijskog vlasništva, rešenja Nacrta dosledno se oslanjaju na Preporuku Rec (2007)² Komiteta ministara zemljama-članicama Saveta Evrope o medijskom pluralizmu i raznovrsnosti medijskog sadržaja. Nacrt, u odnosu na medijsku koncentraciju, po prvi put u Srbiji predlaže uvođenje testa javnog interesa, kao specifičnog korektiva u odnosu na opšta pravila prava konkurencije. U odnosu na štampu, Nacrt predviđa mere pozitivne diskriminacije, a u odnosu na elektronske medije, izdavanje dozvola na platformski neutralnoj osnovi, pod unapred propisanim i nediskriminatornim uslovima, prilagođenim vrsti usluge, odnosno različitim za linearne, odnosno nelinearne usluge. Takođe, predviđeno je da se dozvole, po pravilu, izdaju na zahtev, uz zadržavanje režima javnog konkursa samo za zemaljsko emitovanje. Takođe, predviđa se uvođenje procedura koje bi prethodile izdavanju novih dozvola za zemaljsko digitalno emitovanje, a koje bi podrazumevale sagledavanje potreba, analiziranje tržišta i uticaja licenciranja novih pružalaca sadržaja na njega, a kako bi se sprečilo da Srbija ponovo dođe u situaciju veštački kreiranog obilja elektronskih medija, koje guši razvoj i rezultira padom kvaliteta usluga. Nacrt, po prvi put u Srbiji, predlaže uvođenje must carry i must offer regulacije. U odnosu na javne servise, Nacrt insistira na jačanju odgovornosti prema javnosti i jačanju transparentnosti u njihovom radu. Takođe, predlaže se računovodstveno razdvajanje prihoda po osnovama finansiranja, kako bi se sprečilo da se sredstva od pretplate koriste za komercijalne namene. Nacrt predlaže da se legitimne potrebe građana, da na lokalnom i regionalnom nivou dobijaju informacije koje su specifične za to područje i koje govore o karakteristikama određenog kraja, opštine ili grada, zadovoljavaju kroz projektno finansiranje sadržaja komercijalnih emitera koji odgovaraju standardima javnog servisa, ali i kroz nametanje regulatornih obaveza komercijalnim emiterima u tom smislu (uslovljavanje izdavanja dozvola za zemaljsko emitovanje preuzimanjem obaveze da se u određenom delu programa emituju sadržaji kojima se ostvaruje funkcija javnih regionalnih servisa). Slična rešenja, sa još povoljnijim uslovima kod projektnog finansiranja, predlažu se i za medije na jezicima manjinskih naroda. U odnosu na medije na novim tehnološkim platformama, Nacrt predviđa i institucionalno spajanje regulatornih tela iz oblasti radiodifuzije i elektronskih komunikacija, uz vođenje računa o specifičnim potrebama regulacije u oba sektora. U odnosu na državnu pomoć medijima, Nacrt predviđa model sufinansiranja javnog interesa u medijskom sektoru, po jedinstvenoj metodologiji, bez obzira na to ko se javlja kao davalac pomoći u konkretnom slučaju, u transparentnom postupku, pod jednakim i nediskriminatornim uslovima, na javnim konkursima za sufinansiranje projekata. Nacrt predviđa i određene specifične podsticajne mere, kao što su značajno smanjivanje stope PDV na prodaju štampe, servisa novinskih agencija i medijskih sadržaja čija je produkcija projektno finansirana sredstvima državne pomoći, smanjenje, odnosno ukidanje carina na repro materijal, delove i osnovna sredstva koja je potrebno servisirati, a ne proizvode se ili se te usluge ne pružaju u Republici Srbiji, stimulisanje

zapošljavanja u medijskom sektoru oslobađanjem poslodavaca od dela poreza i doprinosa na novozaposlene i poreza na autorske honorare, podršku javnim glasilima, novinarskim udruženjima i medijskim asocijacijama za programe usavršavanja novinara u različitim oblastima (ekonomija, odbrana, manjinska prava, unutrašnji poslovi, poljoprivreda, nove tehnologije...), obavezivanje državnih organa da oglasni prostor u medijima kupuju direktno od javnih glasila, bez posrednika, oslobađanjem lokalnih javnih glasila dela lokalnih taksi i naknada, kao što su takse za isticanje firmi, naknade za korišćenje građevinskog zemljišta i slično.

Javna rasprava o Nacrtu, a posebno organizovani okrugli stolovi, bili su opterećeni činjenicom da je i samo Ministarstvo kulture, informisanja i informacionog društva zauzelo jedan krajnje ambivalentan stav prema Nacrtu. Stekao se, naime utisak da je Ministarstvo Nacrt uputilo u javnu raspravu samo kao još jedan doprinos izradi Strategije, a ne kao tekst iza koga odlučno stoji i koji je spremno da argumentovano brani. Ministarstvo se tokom svih okruglih stolova držalo, uglavnom, kao nemi posmatrač bez ikakvih preferencija u odnosu na predložena rešenja. Uzimajući u obzir ovakav, indiferentan pristup Ministarstva, nije ni čudo što okrugli stolovi nisu moderisani na način da se pažnja posveti različitim delovima Nacrta, već se uglavnom raspravljalo o samo dve stvari, o privatizaciji i regionalnim javnim servisima.

Pozicija Nacrta po kome je povlačenje države iz medijskog vlasništva nužan preduslov da se u uslovima nerazvijenog medijskog tržišta i značajnog uticaja koji sredstva iz javnih prihoda predstavljaju na takvom tržištu, obezbedi ravnopravan položaj medija, transparentno trošenje budžetskih sredstava i kontrola državne pomoći, pa na taj način i ekonomski oporavak medija, medijski pluralizam, potpunije zadovoljavanje potreba građana za raznovrsnim i kvalitetnim medijskim sadržajima, obnova profesionalnog ugleda novinara i novinarske profesije i dosledno poštovanje medijskih sloboda, napadana je sa krajnje problematičnom argumentacijom. Uglavnom se isticalo da su državno vlasništvo u medijima ili regionalni javni radiodifuzni servisi, jedini garant opstanka medija i zadovoljavanja potreba građana za informacijama od lokalnog i regionalnog značaja ili za informacijama na manjinskim jezicima. Pri navedenom, zagovornici regionalnih javnih servisa nisu bili spremni da uvažavaju nijedan argument. Njihov predlog da se finansiranje regionalnih javnih servisa obezbedi iz pretplate, potpuno ignoriše uslove njene neefikasne naplate i u postojećem obimu, te činjenicu da se sredstva koja se prikupljaju iz pretplate još uvek nisu pokazala ni kao dovoljno izdašna za stabilno finansiranje postojećih javnih servisa. Alternativni predlog, da se sredstva za finansiranje regionalnih javnih servisa obezbede od lokalnih samouprava, odnosno kroz ugovore o finansiranju sa njima, vraćaju nas na probleme koji su i doveli do neodrživog stanja na srpskoj medijskoj sceni - predstavljala

bi osnov neravnopravnog položaja medija, neprincipijelne favorizacije jednih u odnosu na druge, netransparentnog trošenja budžetskih sredstava i zadržavanja mehanizama kontrole medija od strane centara političke moći. Istovremeno, modeli koji se predlažu zarad obuzdavanja uticaja lokalnih političkih rukovodstava na uređivačku politiku takvih medija, i to nezavisna tela koja bi se birala na lokalnom i regionalnom nivou, pokazali su se kao neefikasni i u ostalim zemljama u tranziciji koje su pokušale da realizuju sličnu ideju.

Sa kakvim će zaključcima Ministarstvo izaći iz javne rasprave i sa kakvim će tekstom Strategije ići pred Vladu, ostaje da se vidi. Javna rasprava je, nažalost, pokazala ono što je i moglo da se pretpostavi. S jedne strane, to je odsustvo političke volje da se napravi suštinski zaokret u odnosu na tragično neuspešnu javnu medijsku politiku u Srbiji, što se ogleda u odbijanju Ministarstva da zauzme bilo kakve jasne i principijelne stavove u javnoj raspravi i, na taj način, relativizovanju rešenja povodom kojih je samo Ministarstvo pokrenulo javnu raspravu. S druge strane, to je nespremnost upravljačkih i uređivačkih struktura neprivatizovanih medija da se odreknu svog privilegovanog položaja na tržištu, koja je zdušno podržana od političkih faktora, nespremnih da se zajedno sa državnim vlasništvom u medijima, odreknu i proverenih i efikasnih mehanizama koje takvo vlasništvo pruža za kontrolu takvih medija, a preko njih i za uticaj na medijsku scenu u celini.

3. KOMISIJA ZA AUTORSKO I SRODNA PRAVA

Nastavljaju se postupci pred Komisijom za autorsko i srodna prava za dobijanje mišljenja o predlozima tarifa kolektivnih organizacija. Podsećamo, Zakonom o autorskom i srodnim pravima predviđeno je da se do tarifa kolektivnih organizacija dolazi sporazumom sa reprezentativnim udruženjem korisnika, a da u odsustvu sporazuma, predlog tarife određuje upravni odbor kolektivne organizacije i dostavlja ga Komisiji za autorsko i srodna prava na mišljenje. Mišljenje Komisije bi trebalo da sadrži ocenu o tome da li predlog tarife organizacije obuhvata ona prava za koja ta organizacija ima dozvolu za kolektivno ostvarivanje izdatu od Zavoda za intelektualnu svojinu, kao i da li je naknada određena u skladu sa pravilima za određivanje tarife koja su propisana Zakonom o autorskom i srodnim pravima. Tim pravilima, u odnosu na radio i televiziju, predviđeno je da tarifa mora da bude primerena, da po pravilu mora biti određena u procentualnom iznosu od prihoda koji korisnik ostvaruje obavljajući delatnost u okviru koje iskorišćava predmete zaštite, te da taj iznos mora da bude u srazmeri sa značajem koji za prihode korisnika ima iskorišćavanje predmeta zaštite sa repertoara organizacije.

Prilikom određivanja tarife uzimaju se u obzir tarife kolektivnih organizacija država čiji je bruto društveni proizvod približne vrednosti bruto društvenom proizvodu Republike Srbije. Ukoliko Komisija u svom mišljenju oceni da predlog tarife obuhvata prava za koja kolektivna organizacija koja je tarifu predložila ima dozvolu za kolektivno ostvarivanje, kao i da je naknada određena u skladu sa pravilima za određivanje tarife propisanim zakonom, tarifa se objavljuje u „Službenom glasniku Republike Srbije“ i stupa na pravnu snagu. Ukoliko Komisija bude mišljenja da predlog tarife ne obuhvata prava za koja ta organizacija ima dozvolu, odnosno da naknada nije određena u skladu sa pravilima za određivanje tarife propisanim zakonom, Komisija vraća tarifu kolektivnoj organizaciji kako bi ova u roku od narednih 30 dana ponovila pregovore sa reprezentativnim udruženjem korisnika, ili dostavila novi predlog tarife Komisiji na mišljenje. Tek ukoliko i tom prilikom Komisija oceni da naknada nije određena u skladu sa pravilima za određivanje tarife propisanim zakonom, ona sama donosi odluku o tarifi.

U odnosu na zahtev Sokoja za dobijanje mišljenja o predlogu tarife naknada za emitovanje muzičkih dela, Komisija je okončala konsultacije sa korisnicima početkom juna. Nigde nije objavljeno kakvo je mišljenje Komisija dala Sokoju, ali se nezvanično saznaje da je ona našla da naknada nije određena u skladu sa pravilima za određivanje tarife propisanim zakonom, te da je time tarifa vraćena Sokoju radi ponavljanja pregovora sa reprezentativnim udruženjem korisnika. U odnosu na zahtev OFPS-a za dobijanje mišljenja o predlogu tarife, tek se očekuje izjašnjenje udruženja korisnika po istom. Ono što se zna, jeste da je predlog tarife OFPS-a nepovoljniji od sada važeće tarife u odnosu na televiziju, budući da se naknada po važećoj tarifi kreće u rasponu od 1% do 2%, a po predlogu nove tarife koji je dostavljen Komisiji, raspon je od 1% do 2,5%. Predlog nove tarife za radio, za najveći broj radio stanica ne podrazumeva nikakve promene, budući da predviđa da dosadašnji iznos naknade od 3,5%, koji je bio fiksni, nastavlja da se primenjuje na najveći broj stanica, dok bi niža naknada od 2,5% ili 3% dolazila u obzir za mali broj stanica sa manjom zastupljenošću muzike u programima.